

ד"ר ניסן שריפי משרד עורכי-דין

Dr. NISAN SHARIFY LAW OFFICE

Dr. Nisan Sharify	Adv.	סניף מרכז: רוז' שמואל הנציב 24 נתניה 42281	עו"ד,	ד"ר ניסן שריפי
Eli Saban	Adv.	24, Shemuel Hanaziv st. Netanya 42281	עו"ד,	אלי סבן
Elad Buskila	Adv.	טל': 09 - 8843313	עו"ד,	אלעד בוסקילה
Adi Bartov	Adv.	פקס': 09 - 8843314	עו"ד,	עדי ברטוב
Asaf Hadad	Adv.	Dr.sharifylaw@gmail.com	עו"ד,	אסף חזרד
Hadar Shipony	Adv.	*** סניף צפון: בית התכלת רוז' הי"א צפת 13211	עו"ד,	הדר שיפוני
Menahem Cohen	Adv.	Beit Hachelet, 18 Hayod-Alef St. Tsfat 13211	עו"ד,	מנחם כהן
Aharon Gabay	Adv.	טל': 077 - 5040581	עו"ד,	אהרון גבאי
Yosef Itshak	Adv.	פקס': 077 - 5040582	עו"ד,	יוסף יצחק

(D17482)
יג' באב תשע"ח
(25 ביולי, 2018)

דיני רישוי עסקים בראי הרפורמה/מרצה: ד"ר ניסן שריפי, עו"ד
תמצית הרצאה במכללה האקדמית כנרת-עמק הירדן
מבוא לדיני רישוי עסקים

1. אדם חפץ להקים עסק במדינת ישראל :
 - שוכר מקום – משלם דמי שכירות
 - מגייס עובדים – משלם בעד הכשרתם+ משכורות.
 - משלם ארנונה בגין המקום ששכר.
 - רוכש ציוד / מכונות / ריהוט / מיחשוב / תוכנות לעסק.
 - משפץ את המקום ומכשיר אותו לתפקד לצורך העסק.
 - משלם אגרות שונות לרשויות (שילוט, פינוי אשפה וכיוצ"ב).
 - פותח תיק ברשויות המס (מס הכנסה, מע"מ, ביטוח לאומי).

האם יש לצפות שהיזם ימתין שנה (או שנתיים) עד לקבלת הרישיון ?
 הרי בהמתנה זו יכלה כל כספו ולא ירוויח אף שקל שחוק אחד. לפיכך, בודדים הם היזמים
 בישראל שקודם לפתיחת העסק מוציאים רישיון – עסק.

2. בכשליש מהעסקים מסורבי הרישוי – הסיבה העיקרית לסירוב מתן הרישיון הוא דרישת הרשות לשימוש חורג. בקשה להיתר לשימוש חורג עולה הון עתק (אדריכל, מהנדס, מודד, אגרות, היטלים) ונמשכת זמן רב (בין שנה לשלוש שנים). גם ברפורמה לא ניתן מענה לכך (בעיה שמאפיינת עסקים בקיבוצים ומושבים רבים בכל רחבי הארץ).
3. ניצול הרשויות את העסקים כ"בעלי כיס עמוק" (הגדרה מוטעית הניזונה מדיעה קדומה) : מצלמות אבטחה בכל פינה וגם תאורה חיצונית לדרכי הגישה לעסק – דרישת המשטרה ; הכנת תב"ע חדשה לכל האיזור במקרה של צורך בשינוי ייעוד ; הכנת תשתית מים לפי התקן החדש (דרישת כיבוי אש- 5 צול).
- המיפרטים האחידים נועדו, בין השאר, לצמצם דרישות אלה.

רישוי עסקים בישראל לעומת מדינות העולם :

1. מתוך העסקים הפועלים כיום בישראל וידועים לרשויות כ- 34% פועלים ללא רישיון עסק. ישראל מצטיינת כיום בבירוקרטיה אדירה. לפי מדד "הקלות לביצוע עסקים" של האו"ם הידרדרה ישראל מהמקום ה-26 בשנת 2010 למקום ה-52 בשנת 2016 (ובשנים 2017 ו-2018 התדרדרה עוד). השכנים שלנו : פרו, רואנדה, צ'ילה ומונטנגרו-לפנינו. מדי שנה – נסגרים בישראל כ-13,000 עסקים. 20% מהעסקים החדשים נסגרים בתוך שנתיים עקב בעיות בירוקרטיות.
2. באנגליה פועל מנגנון הכוונה, הדרכה והנחייה ופחות יש צורך באכיפה. הגורם הקובע מתן רישיון עסק הוא תת וועדה של חברי מועצת העיר, וזאת לאחר קבלת חוות דעת מגורמי המקצוע השונים (משטרה, כיבוי אש , תברואה וכו'). באנגליה לא יוגש כתב אישום ללא שיגור אזהרה ונקיטת צעדי הידברות עם בעלי העסק. עיקר העוסקים ללא רישוי עסקים באנגליה הם רוכלי הרחוב, שכן הם ניידים וקשה לאתרם. הקנסות בגין הפרת חוק רישוי עסקים באנגליה (Licensing Act,2003) נעים בין 1,000 ליש"טל-20,000 ליש"ט. העבירות החמורות שם נחשבות למכירת אלכוהול ללא רישיון עסק. תיקי רישוי עסקים מפורסמים בד"כ באינטרנט באתרי הרשויות המקומיות. כמו כן, קיימים תקנים אחידים ותקנות אחידות לגבי סוגי עסק שונים.
3. בווינגטון : ישנה חקיקה מקומית + חקיקה פדרלית (ממשלתית). כל עסק חייב בהצגת אישור שימוש בנכס על פי התב"ע (בדומה למצב בארץ). כמו כן, חייב להציג אישור משלטונות המס על ניהול ספרים.
- את הבקשה לרישיון מגישים באמצעות האינטרנט עם הסברים מפורטים, וכל הליך הרישוי ניתן לביצוע באינטרנט. רשימת הדרישות הינה ברורה ואחידה לכל סוג עסק ועסק

4. בניו זילנד (אוקלנד) : יש להמציא 3 אישורים :

- אישור ממחלקת התיכנון בעירייה אודות התאמה לתב"ע.
 - אישור התאמה לתקנים כיבוי אש, חשמל וכו' ממחלקת הבנייה בעירייה.
 - רישיון מהמחלקה לממכר אלכוהול (ככל שהעסק אומנם ימכור אלכוהול).
- לעסק מזון נדרש גם אישור מרשויות התברואה והבריאות, אך יכול גם להציע תכנית עבודה חלופית ואז העסק פטור מלמלא אחר התקנות הארציות האחידות. מפעלים מזהמים נדרשים גם להמציא חו"ד של ההשפעה על הסביבה. לעסק המוכר אלכוהול נדרש עובד בעל הסמכה מיוחדת למכירת אלכוהול (עובר השתלמות של יום אחד).

כל ההליך אורך חודש עד חודש וחצי. לא נדרש הליך חדש במקרה של העברת בעלות בעסק.

דיני רישוי עסקים לאחר הרפורמה-תיקון מס' 34 :

1. **"לא יעסוק אדם בעסק טעון רישוי אלא אם יש בידו רישיון, היתר זמני או היתר מזורז" (סעיף 4).**

ההגדרות מופיעות ב'תקנות רישוי עסקים (הוראות כלליות), התשס"א-2000 :

2. **"רישיון - רישיון לצמיתות, רישיון תקופתי, רישיון זמני"**
"היתר זמני - היתר לעסוק בעסק טעון רישוי לתקופה שלא תעלה על שנה אחת, שיינתן לפני מתן רישיון"

"היתר מזורז - היתר שניתן בהליך מזורז לעסוק בסוגי עסקים טעוני רישוי שנקבעו לפי סעיף 1א6 לחוק, לתקופות הקבועות בתקנות ד3 ו-3ה.

3. בקרוב יקבעו בצו מיוחד עסקים "**שרשות הרישוי תראה אותם כמאושרים על ידי נתן האישור שנקבע בצו, על יסוד תצהיר מאומת כדין...**" (סעיף 6 ג{1}).

הצפי לכניסה לתוקף : ביום כ"ד בטבת תשע"ט (1.1.19). יתכנו דחיות נוספות, שכן עדיין לא הונפקו צווים מתאימים על ידי שר הפנים...

מומלץ לכל בעל עסק שיחתום על התצהיר המאשר קיום התנאים במיפרט האחיד, כי ייעזר באישור בכתב של הגורמים הרלבנטיים (יועץ כבאות, מהנדס, תברואן וכיוצ"ב).

4. שר הפנים - "רשאי לקבוע בצו סוגי עסקים טעוני רישוי שרשות הרישוי תיתן היתר לעסוק בהם, בהליך מזורז..." (סעיף 6 א1).

בהליך מזורז חייבת רשות הרישוי להודיע למבקש ההיתר המזורז בתוך 21 יום את עמדתה. בהיעדר הודעה – ימסור המבקש את המסמכים שנדרשו ממנו (ככל שנדרשו) בצירוף לתצהיר מתאים על קיום תנאי המפרט האחיד, ואז יקבל היתר מזורז בתוך 7 ימים מיום הגשתם של מסמכים אלה.

5. היתר מזורז (וגם היתר זמני) יעמדו בתוקף למשך שנה אחת בלבד. ביטולם בתוך תקופת השנה כפוף לזכות הטיעון (סעיף 7 ג).

6. מי שפועל ללא רשיון, היתר זמני או היתר מזורז דינו מאסר 18 חודשים ו/או קנס, לרבות קנס נמשך "לכל יום שבו נמשכה העבירה" (סעיף 14 א).

7. נקבעה גם ענישה בגין מסירת תצהיר ובו פרטים לא נכונים (לצורך הגשת בקשה לרשיון עסק) - סעיף 2א14.

8. הענישה דלעיל- בנוסף למתן צווי הפסקת העיסוק בעסק (סעיפים 16 ו-17), וגם אפשרות לצו הפסקה מינהלי (סעיפים 21 ו-22).

9. בית המשפט העליון: **"תחום רישוי עסקים בישראל מעורר קשיים לא מבוטלים שאחד העיקריים שבהם הוא פרק הזמן שנדרש להשלמת הליך הרישוי... הקשיים הטמונים בהליך הרישוי, ובעיקר מקרים שבהם הליך הרישוי נמשך זמן רב מסיבות שאינן תלויות במבקש הרישיון, מקרינים על שיקול הדעת המוקנה לבית המשפט בשאלה אם ליתן צו הפסקת עיסוק..."** (רע"פ 4384/13 מדינת ישראל נ' מיאו והאו בע"מ).

10. מאמר מנחה: הסמכות לעכב ביצוע של צו סגירה לעסק/ד"ר ניסן שריפי, עו"ד (פורסם במקרקעין ט/1): קיימת סמכות לבתי המשפט לעכב ביצועו של צו סגירה לעסק אף לאחר שנקבע מועד לתחילת תוקפו.

רישוי עסקים במשפט העברי (הבסיס לדיני רישוי עסקים ואיכות הסביבה)

1. כבר בספר בראשית (פרק כו' פסוק כ') מופיע המונח "עסק", אלא שאז לא מדובר על עיסוק למטרות רווח:

"וידבן דועי גרר עם רועי יצחק לאמור לנו המים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו". לפי מילון אבן שושן: עשק פירושו עסק, ויתכן כי הכוונה במילה "עשק" כאן- שרצו להיות שותפים עם רועי יצחק בתנובת הבאר, או שפשוט ביקשו לגזול אותה ולערער על זכייתם של רועי יצחק בבאר זו.

2. השופט מישאל חשין בבג"צ 164/97 קונטראם נ' משרד האוצר: "בראשית היה היחיד דשאי ומותר לעסוק בכל עסק או משלח יד לפרנס את עצמו ואת בני משפחתו. הבל דעה את צאנו ולא נדרש לרישיון רעייה; קין עבד את אדמתו, ולא נדרש לרישיון חרישה ונטיעה; ותובל – קין לוטש נחושת וברזל ורישיון עיסוק לא היה בידו. זכותם הטבעית הייתה זו, והרי לכל אדם קנוייה זכות טבעית לעסוק בעבודה או במשלח יד אשר יבחר לעצמו כל זמן שההתעסקות בעבודה או במשלח – יד אינה אסורה מטעם – החוק" (השופט שי' ז' חשין בבג"צ 1/49 בז'רנו נ' שר המשטרה).

3. במשנה – מסכת בבא בתרא – פרק ב' נאמר שיש להרחיק גורן מן העיר מפני המוץ המזיק. גם בית עיבוד עורות (בורסקי) יש להרחיק מן העיר מרחק של 50 אמה לפחות בשל הריח הרע של עסק זה.

בבא בתרא פרק שני (משנה): **לא יפתה אדם חנות של נחתומין (מאפיה) ושל צבעים תחת אוצרו (מחסנו) של חברו ולא יעשה רפת ובקר**, ומדוע?

מפרש הרב שטיינזלץ: כי בכל העסקים הללו החוס, העשן והריח גורמים לנזק לדברי המאכל שבמחסן. בהמשך המשנה נאמר שם: שאם רוצה אחד הדיירים לפתוח חנות בחצר המשותפת יכול חברו למחות בידו מלעשות כן ולומר לו "איני יכול לישון מקול הנכנסים ומקול היוצאים לחנות" בתלמוד עצמו (בבא בתרא דף כא ע"א) מובאת ברייתא, ובה נדון שימוש חורג לצורך עסק: שכנים הדרים סביב חצר משותפת, וביקש אחד מהם לפתוח מרפאה או בית אומנות או מתפרה (גרדי, בלשון התלמוד) ומלמד תינוקות – ניתן להתנגד לכך, וההתנגדות תתקבל **אם חברו מעכב עליו** בלשון התלמוד, וכן גם נפסק להלכה: שולחן ערוך – חושן משפט, סימן קנוי סעיף א).

ההלכה ב"שולחן ערוך" וברמב"ם:

מי שהייתה לו חנות תחת מחסן פירות, שמן או יין (של חברו), לא יפתח במקום זה חנות של נחתומים ושל צבעים או רפת בקר או של מלאכה אחרת שגורמת לחוס, או לסירחון (רמב"ם, הלכות שכנים, פרק ט' הלכה ג' ושולחן ערוך, חושן משפט, סימן קנה הלכה ז').

וכן גם:

מי שפתח לו חנות או בית מלאכה בתוך החצר, יכולים השכנים למחות בעדו מלמכור שם סחורתו בטענה שהלקוחות מפריעים להם, ויש אומרים שאם לא מיחו בו שלוש שנים – מועילה חזקה זו ושוב אינם יכולים לעכב (הרמב"ם, שם פרק ו' הלכה י"ב ושו"ע סימן קנו הלכה ב' וגם הש"ך בשם הרא"ש).

פגרה נעימה,

ד"ר ניסן שריפי, עו"ד